

DE ONMACHT VAN DE POLITIEK

Een stukje over stikstof

Serieus: een bemiddelaar!

Een bemiddelaar aanstellen om je eigen onvermogen te maskeren: in klassieke termen heet dat een *testimonium paupertatis*, netjes gezegd een brevet van onvermogen.

Dit kabinet kan het probleem dat het zelf heeft opgeroepen, niet meer de baas. Het kabinet heeft het probleem ook niet goed overzien, niet goed ingeschat. Op zich is dat gewoonweg onbegrijpelijk. Vrij nauwkeurig een jaar geleden stonden de boeren al op het Malieveld om te demonstreren tegen de stikstofplannen van het kabinet. Ook toen al waren zij van mening dat er bij de stikstofkwestie niet alleen naar de boeren gekeken moest worden, maar ook naar andere sectoren. We zijn een jaar verderop, en wat doet het kabinet? Het presenteert een plan alleen voor de boeren.

Wat is er aan de hand in dit land? Het Toeslagenschandaal met duizenden gedupeerde ouders is nog niet opgelost, de zorg is nog steeds niet voorbereid om een herhaling van de coronastress van de afgelopen tijd. Waarom stelt niemand orde op zaken? Waarom is Den Haag volkomen losgezongen van de rest van het land?

Het lijkt me dat we daar maar eens een soort antwoord op moeten gaan bedenken. Ik ben niet de enige die dat kan, en misschien doe ik het helemaal verkeerd. Maar mijn bijdrage wil ik best graag leveren.

Niet de politiek regeert

Het is niet de politiek die dit land regeert, en al helemaal de landelijke politiek vanuit Den Haag niet. Ons land wordt door tal van instanties geregeerd, maar niet door het kabinet.

Europa regeert

Ik noem om te beginnen 'Europa'. Ik ben in het geheel niet tegen Europa of tegen een vérgaande samenwerking met Europese landen. Maar het blijkt dat zowel de stikstofnorm als de omvang en kwaliteit van de Natura2000-gebieden uit de Brusselse koker komen. En de normen waaraan de Nederlandse regering zich geconformeerd heeft, moeten door diezelfde regering gehandhaafd worden. Je kunt je terecht de vraag stellen hoeveel waarde de gemiddelde Europese bestuurder hecht aan het lot van de gemiddelde agrariër in Nederland. En onze regering heeft die belangen hoogstwaarschijnlijk nooit meegenomen in het o zo belangrijke supranationale overleg.

De giganten uit de agro-wereld regeren

Vervolgens moeten de mega-bedrijven uit de agro-industrie genoemd worden. En dan bedoel ik niet de megastallen, want daar is al helemaal geen ruimte (meer) voor. Nee, het gaat om de diervoederindustrie, de wereldmarktleiders voor vlees en poedermelk, de melkmiljonairs, de zuivelverwerkende giganten, de agrarische groothandels, de supermarktketens, die allemaal enorme belangen hebben bij de situatie zoals die tot 'gisteren' gold. Zij steunen voor en achter de schermen het huidige boerenprotest. Maar ook als zij helemaal niets zouden doen, is hun invloed enorm: geen boer kan zonder hen. Hun melk moet ergens heen, de aardappelen kunnen niet in de schuur blijven liggen. Boeren hebben allerlei kenmerken, maar hun impliciete en expliciete afhankelijkheid van deze heel grote spelers is er één van.

Keerzijde van de enorme invloed die deze bedrijven hebben op boer én politiek: als de stikstofplannen toch doorgevoerd en gehandhaafd gaan worden, hoeven de boeren niet op de sympathie van deze organisaties te rekenen. Als de boer minder melk moet gaan produceren,

komt zijn contract met de afnemer, de grote zuivelindustrie, onder druk, en dat soort conflicten pakt altijd uit in het nadeel van de zwakste partij: de individuele boer.

De banken regeren

Dan zijn daar, ze kunnen in dit rijtje niet ontbreken, de banken. Grote stappen, gauw thuis, weinig nuance: een boer verdient ongeveer € 60.000 per jaar. Om dat te halen, moet iedere boer een hypotheek hebben van vele tonnen. Al die grond, onder een hypotheek of niet, is in sommige streken al 40% minder waard geworden vanwege de stikstofcrisis. Dan hebben we het nog niet over de gebouwen, de machines, personeel enz. De omzet die gehaald moet worden staat al jaren niet meer in een fatsoenlijke verhouding tot de investeringen.

En als je dus moet afschalen (om maar een vreselijk woord te gebruiken), dan weet je wat er gebeurt. De bank zal je niet failliet laten verklaren, dat niet. Maar je netto besteedbaar inkomen als boer neemt wel fors af.

Dus:

Ons land wordt, alleen al als het gaat om de agrarische sector, niet geregeerd door het kabinet. Het wordt geregeerd door Europa, giganten in de agro-industrie met bijbehorende lobby in deze sector, en de banken. Misschien zie ik iets over het hoofd, maar dat hoor ik graag als reactie op dit stuk.

Oplossingen

Wat we eraan moeten doen? Ik denk dat we langs bovengenoemde lijnen ook de oplossingen moeten zoeken: bij de banken, de grootverdieners in de sector, en bij Europa (en bij alle instanties die ik op dit moment over het hoofd zie), maar niet primair bij de boeren. Het is óf de hele sector die in de oplossingsmodus moet gaan staan, óf enkele onderdelen daaruit, maar zeker niet de individuele boer, die zijn toekomst van een ingekleurd kaartje moet aflezen.

Heb ik daar ideeën over? Maar natuurlijk! De eerste aanzet.

I. De Europese normen

Het lijkt me heel wijs om de normen rondom de Natura2000-gebieden te differentiëren naar de 'leeftijd' ervan. Dat we de Biesbosch en de Waddenzee graag willen behouden, hoef je aan niemand uit te leggen. En ook op de Veluwe zijn gebieden aan te wijzen die al decennialang tot algemeen erkende natuurgebieden te rekenen zijn. Maar er is de laatste decennia ook veel extra, kunstmatig aangelegde natuur bijgekomen. Daarbij is de vraag gerechtvaardigd of die met dezelfde maat gemeten moeten worden als eerder genoemde gebieden. Of de "Oostelijke Vechtplassen" en de "Oostvaardersplassen" dezelfde benadering vereisen, lijkt mij als leek een belangrijke vraag. Daar komt bij dat alle wateren in onze Delta tot deze gebieden behoren: water en kuststroken. Tja. Het Veerse Meer is qua natuurgebied toch van een heel andere categorie dan de Veluwe. Dat laatste is als één ongedifferentieerd gebied op de kaart opgenomen, terwijl alle Zeeuwse wateren apart staan vermeld. Daar valt toch geen beleid op te maken!

Dan de stikstofnormen zelf. Wat is aanvaardbaar en wat niet? Er is en blijft nog steeds een discussie tussen "modellen en berekeningen" enerzijds en "feiten en meningen" anderzijds. Ik ben er de man niet naar om wetenschappelijke documenten in twijfel te trekken, maar ik ben wel wetenschapper genoeg om te weten dat er geen absolute waarheid bestaat, en dat veel conclusies op interpretaties van data berusten. Misschien dat een iets soepeler omgang met de getallen heel veel gemoederen tot bedaren kan brengen.

Dat is totnutoe allemaal over de techniek van het stikstofprobleem. Ik ben daar geen specialist op, maar op grond van alle informatie kun je je bijna niet aan een mening onttrekken.

II. De giganten

De megabedrijven. Die vormen, zoals gezegd, een buitengewoon belangrijke schakel in de keten, zowel van de agrarische industrie, als van de oplossingen. Deze bedrijven hebben, net als de individuele boer, maar één doel: voortbestaan. Ze willen en moeten omzet halen, kosten vermijden en zoveel mogelijk winst maken. Als ik het van een afstandje bekijk, lijkt het mij voor hen op dit moment van essentieel belang dat ze een grote rol gaan pakken. Als zij niets doen, of alleen het boerenprotest steunen en hun lobby in Den Haag voortzetten, komen zij op korte of lange termijn ook in de problemen. Wat zou het gaaf zijn, als één van hen zou zeggen: Beste lui in Den Haag, wij gaan het stikstofprobleem oplossen. Wij gaan, samen met de banken (zie hieronder), alle boeren die uiteindelijk toch getroffen worden, helpen in hun voortbestaan. Zakken ze onder de grens van een aanvaardbaar inkomen, dan helpen we ze met omscholing, emigratie, kwaliteitssubsidies op producten die ze wel kunnen leveren, nieuwe combinaties van toerisme en authentieke boerenbedrijven – we zorgen dat ze kunnen blijven doen waar ze goed in zijn. En bij al die bedrijven waar een zeker rendement voor blijft bestaan, gaan we helpen in het ontwikkelen van alle apparatuur, technieken, methodes en noem maar op, om simpelweg stikstof en ammoniak uit de lucht te krijgen. We financieren scheikundigen om nieuwe bindingen met stikstof te maken, wij zoeken methoden om de processen in en om de boerderij zodanig in te richten, dat alleen daarom al minder stikstof in de lucht terecht komt. Nee, onze winst staat niet centraal, maar ons maatschappelijk nut, dat veel verder gaat dan de agrarische sector.

De banken

Tot slot van dit artikel: de banken. Ik stel voor dat de klassieke agrarische banken hun werkwijze totaal omkeren. Boeren met de zwaarste belasting die uit de stikstofregels voortvloeit, krijgen de aller-, allerlaagste rente op de reeds bestaande leningen. En met terugwerkende kracht tot een nader af te spreken datum vergoeden de banken de 'teveel' betaalde rente. Dat biedt de meest kwetsbare boeren financiële armslag om belangrijke maatregelen te nemen. Ze kunnen dan inkrimpen zonder dat hun bestaansmogelijkheden in gevaar komen. Ze kunnen delen van het bedrijf verkopen, zodat ze met hetgeen resteert in bedrijf kunnen blijven.

Ik stel voor dat de lokale overheden ertoe overgaan (c.q. verplicht worden) om de delen van de bedrijven die de boer moet afstoten, de bestemming 'wonen' te geven. Dan kunnen ze die grond verkopen tegen veel hogere tarieven dan wanneer ze nog een agrarische bestemming hebben. Dat is dan voor de banken ook weer veel interessanter, ook als die boer niet (meteen) stopt met zijn agrarische activiteiten.

Andere sectoren

En helemaal tot slot:

Het zal met de andere sectoren waarschijnlijk niet heel veel anders verlopen. De industrie, de scheepvaart, Schiphol, Tata Steel, en ga zo maar door. We kennen geen van allen de wetgeving die er voor deze sectoren gaat komen. Maar één ding weten we wel: de politiek kan hier weinig anders dan haar eigen onmacht opnieuw tonen.

En min of meer analoog aan alles wat ik hierboven geschreven heb: laat de oplossing ook in deze sectoren asjeblijft niet van 'de' politiek komen, maar van een Nederlandse omgang met Europese regels, van de lobbyistenbureaus en hun sectorgiganten, van de banken en vooral: van het gezond verstand.

De onmacht van de politiek: het is toch te erg voor woorden!

Middelharnis, 4 juli 2022